

PÖYTÄKIRJA

Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokous 2/2018

Aika: maanantai 27.8.2018 klo 15.30-18.

Paikka: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 505

Puheenjohtaja:

Hallituksen puheenjohtaja Keijo Hämäläinen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Asiantuntijajäsenet:

Emeritusprofessori Dennis Bamford (Helsingin yliopisto)

Ylitarkastaja Jukka Haapamäki (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Tietojärjestelmäasiantuntija Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto)

Professori Satu Lahti (Turun yliopisto)

Kirjastonjohtaja Riitta Lähdemäki (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto)

Vararehtori Timo Korkeamäki (Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry)

Professori Kimmo Nuotio (Helsingin yliopisto)

Kehityspäällikkö Hanna-Mari Puuska (CSC – Tieteen tietotekniikan keskus)

Professori Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Professori Risto Rinne (Turun yliopisto)

Professori Olli Silvén (Oulun yliopisto)

Sihteeristö:

Suunnittelupäällikkö Janne Pölönen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Suunnittelija Eeva Savolainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Toiminnanjohtaja Leena Wahlfors (Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry)

Poissa:

Pääjohtaja Heikki Mannila (Suomen Akatemia)

Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 15.33.

2. Pöytäkirjan tarkistaminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja on tarkistettu ja toimitettu ohjausryhmälle tiedoksi.

- Valittiin kokouksen pöytäkirjan tarkastajiksi Dennis Bamford ja Jukka Haapamäki.

3. Varapuheenjohtajan valinta

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry on ilmoittanut nimeävänsä Julkaisufoorumin ohjausryhmän edustajansa Timo Korkeamäen tilalle 1.9.2018 alkaen professori Jaakko Asparan Svenska handelshögskolan Hankenista (jaakko.aspara@hanken.fi). Timo korkeamäki on ollut ohjausryhmän varapuheenjohtaja, joten ohjausryhmälle tulee valita uusi varapuheenjohtaja.

- Varapuheenjohtajaksi valittiin Jaakko Aspara.

4. Paneelien alustava luokitusehdotus

Sihteeristö esitteli täydennys- ja päivitysarvioinnin tilannekatsauksen, sekä paneelien alustavan luokitusehdotuksen. Täydennysarvioinnissa paneelit ovat käsitelleet 850 kanavaa, joita tiedeyhteisö on ehdottanut lisättäväksi luokitukseen, tai jotka on tunnustettu opetus- ja kulttuuriministeriön 2018 julkaisutiedonkeruusta. Lisäksi kaikki paneelit sekä ihmistieteiden paneelien puheenjohtajat kokoontuivat 10.4.-8.6. välisenä aikana valmistamaan alustavan ehdotuksen muutoksista tasoluokkiin 2 ja 3. Arvioinnin tukena hyödynnettiin n. 2000 muutosehdotusta, jotka n. 800 henkilöä on tehnyt 1.1.2015-14.6.2018 välisenä aikana.

Tausta-aineistona oli katsaus paneelien käytössä oleviin julkaisuvolyymikiintiöihin, ehdotettuihin muutoksiin luokituksessa, sekä nykyisen ja ehdotetun luokituksen vertailuja suhteessa suomalaisten julkaisujen lukumäärään, Norjan ja Tanskan tasoluokkiin, vaikuttavuuskertoimiin, avoimuuteen ja tiedeyhteisöltä saatuihin ehdotuksiin. Liitteenä oli myös Excel-tiedosto, joka sisälsi tiedot julkaisusarjoista, joiden tasoluokkaan paneelit ovat ehdottaneet muutosta.

Keskustelu:

- Paneelien alustava ehdotus näyttää jossain määrin suosivan suomalaisten tutkijoiden käyttämiä julkaisusarjoja. Yliopistojen vuosina 2015-2017 tuottamista vertaisarvioituista julkaisuista, jotka on julkaistu julkaisusarjoissa, sijoittuu tasoluokkiin 2 ja 3 nykyisen luokituksen perusteella 34.3 % ja alustavan ehdotuksen perusteella 36.6 %. Tämä herättää kysymyksen, onko nostoille aina perusteena korkea laatu, vaikuttavuus ja arvostus? Luokituksen yhdenmukaisuus verrattuna esimerkiksi Norjan ja Tanskan luokituksiin ei ole merkittävästi ehdotuksessa lisääntynyt.

Päätökset:

- Ohjeistetaan paneeleita huomioimaan luokituksen viimeistelyssä ensisijaisesti kanavien tieteellinen laatu, vaikuttavuus ja arvostus kansainvälisessä tiedeyhteisössä. Sihteeristön toimesta nostetaan erityisen tarkastelun kohteeksi kanavat, joiden luokitus on ristiriidassa Norjan ja Tanskan luokituksen, sekä vaikuttavuuskertoimien kanssa.

5. Paneelien kokouksissa esiin nousseet asiat

Paneelien kokouksissa nousi lisäksi esiin joukko täsmennystä kaipaavia asioita.

- A. Julkaisuvolyymien jakaminen. Edellisessä kokouksessa linjattiin, että yksittäistapauksissa julkaisuvolyymien jakaminen paneelien kesken on ohjausryhmän päätöksellä mahdollista. Ehdotuksia tehtiin viidestä kanavasta, mutta paneelit eivät ole vielä sopineet toteutuksesta:
- Paneeli 7 ja 11. Journal of biological chemistry (2500) jako useamman paneelin kesken tai siirto paneeliin 24.
  - Paneeli 19. Marine policy (VOL 300) jako paneelin 17 kanssa?
  - Paneeli 21. Journal of autism and developmental disorders (VOL 325) jako paneelin 18 kanssa?
  - Paneeli 4 ja 3. Physical chemistry chemical physics (VOL 2500) jako paneelien kesken.
  - Paneeli 2. Computers in human behavior (VOL 550) jako paneelin 17 kanssa?

Keskustelu:

- Monitieteisyyden tukemisessa julkaisuvolyymien jakaminen on hyvä asia, mutta voiko johtaa optimointiin? Koska toistaiseksi ehdotuksia on suhteellisen vähän, julkaisuvolyymien jakamisen ei pitäisi vaikeuttaa laskentaa kohtuuttomasti.

Päätökset:

- Sallitaan julkaisuvolyymien jakaminen näissä ja vastaavissa tapauksissa. Jos tapausten määrä kasvaa merkittävästi tai johtaa liialliseen optimointiin, tarkistetaan tilanne.
- B. Julkaisuvolyymikiintiötä koskevat kysymykset. Erityisesti paneeleissa 3, 4 ja 5 on koettu vaikeuksia luokituksen toteuttamisessa annettujen kiintiöiden mukaisesti. Esillä on ollut kolme mahdollista keinoa vaikuttaa tilanteeseen.
1. Tason 2 kiintiö. Yksi paneeleista on kysynyt, voisiko paneeli saada enemmän tilaa tasoluokkien 2 ja 3 yhteenlaskettuun kiintiöön jos se jättää tasoluokan 3 kiintiön vajaaksi? Periaatteessa olisi mahdollista antaa esim. 25 % tasolta 3 vajaaksi jäävästä kiintiöstä käytettäväksi tasolle 2.
  2. Julkaisuvolyymi. Nyt julkaisusarja kuluttaa tasoluokan 2 ja 3 kiintiötä enintään 2500 julkaisua vastaavan määrän, vaikka sen julkaisuvolyymi olisi suurempi kuin 2500. Osa paneeleista on ehdottanut, että julkaisuvolyymien katto laskettaisiin. Lehtien koot vaihtelevat kuitenkin huomattavasti paneeleittain. Jos asetetaan katoksi 2000, tämä auttaa paneeleita 3 ja 4, mutta ei paneelia 5, jonka suurimman lehden Environmental science and technology julkaisuvolyymi on 1700. Harkitaan kuitenkin julkaisuvolyymikaton laskemista 2000:teen.
  3. Julkaisusarjojen siirto paneeliin 24. Mikäli yli puolet lehdessä ilmestyneistä suomalaisista julkaisuista on merkitty yliopistojen tiedonkeruussa yhden paneelin alaan kuuluville tutkimusaloille, voidaan lehti asettaa ko. paneelin arvioitavaksi. Muussa tapauksessa lehti voidaan arvioida yleistieteellisten lehtien joukossa paneelissa 24. Harkitaan vaihtoehtoa, että siirtoa voi ehdottaa julkaisusarjoista, joissa on riittävästi julkaisuja (esim. 30 vuosina 2015-2017), julkaisuja on vähintään kolmelta päätiiteenalalta ja yhden paneelin suurin osuus julkaisuista on alle 50 %.

Keskustelu:

- Vaihtoehto 1, eli tason 2 kiintiön lisääminen jättämällä tason 3 kiintiö vajaaksi, tekee järjestelmästä turhan mutkikkaan.
- Vaihtoehto 2 auttaisi lähinnä kahta paneelia (3 ja 4), jotka tosin ovat julkaisusarjojen koon perusteella vaikeimman tehtävän edessä. Pohdittiin olisiko julkaisuvolyymikatto mahdollista säätää paneelikohtaisesti. Yksi vaihtoehto olisi käyttää kanavan koon määrittelyyn koko maailman julkaisuvolyymien lisäksi suomalaisten julkaisujen lukumäärää. Uuden laskentatavan toteutusta ja vaikutusten arviointia ei kuitenkaan ehditä toteuttaa tämän päivitysarvioinnin puitteissa.
- Vaihtoehto 3 auttaa mahdollisesti useampia paneeleita. Ehdotetut kriteerit (kanavassa vähintään 30 suomalaista julkaisua vuosina 2015-2017 vähintään kolmelta päätiiteenalalta ja yhden paneelin suurin osuus julkaisuista on alle 50 %) täyttäviä julkaisusarjoja ei kuitenkaan voida automaattisesti siirtää paneeliin 24.
- Kysyttiin onko faktatietoa 2500 volyymikaton epäoikeudenmukaisuudesta, paitsi että osa paneeleista kokee sen hankalaksi? Esimerkiksi paneelien 3, 4 ja 5 aloilla tasoluokkaan 2 ja 3 sijoittuvien suomalaisten julkaisujen osuus ei ole erityisen pieni, mutta valinnan tekeminen suurikokoisten kanavien välillä tuottaa ongelma.
- Pohdittiin myös, kuinka paljon julkaisuvolyymikaton pudotus 2000:een vaikuttaa suomalaisten julkaisujen osuuteen? Jonkinlainen vaikutus muutoksella on, mutta toisaalta on odotettavissa, että paneelin 24 osalta paneelien puheenjohtajat tulevat vakavasti harkitsemaan Scientific Reports -lehden pudottamista tasoluokkaan 1, mikä tasoittaa tilannetta.
- Julkaisuvolyymia käytetään luokituksen tasapainottamiseksi ei alojen välillä. Tärkeätä on myös, että luokitus voidaan toteuttaa tiedeyhteisön näkökulmasta uskottavalla tavalla.

Päätökset:

- Julkaisuvolyymien laskennassa julkaisusarja kuluttaa tasoluokan 2 ja 3 kiintiötä enintään 2000 julkaisua vastaavan määrän, vaikka sen julkaisuvolyymi olisi suurempi kuin 2000.
- Tarvittaessa ohjausryhmä voi harkita julkaisusarjan siirtoa paneeliin 24, jos siinä on ilmestynyt kolmen edellisen vuoden aikana vähintään 30 suomalaista julkaisua, julkaisuja on vähintään kolmelta päätieteenalalta ja yhden paneelin suurin osuus julkaisuista on alle 50 %.

- C. Suomen- ja ruotsinkielisten kanavien luokittelu. Tasoluokkaan 2 sijoittuu nykyisessä luokituksessa 3 kirjakustantajaa ja 22 julkaisusarjaa, jotka julkaisevat ihmistieteellistä tutkimusta suomen ja/tai ruotsin kielellä. Ihmistieteiden paneelien puheenjohtajien alustavan ehdotuksen mukaan määrää nostetaan 4 kirjakustantajaan ja 24 julkaisusarjaan. Lisäksi yhden julkaisusarjan nostoa harkitaan vakavasti. Nostot kohdistuvat erityisesti aloille (viestintätieteet, yhteiskunta- ja talousmaantiede, taiteentutkimus), joilla ei ole ollut tasoluokan 2 kansallista kanavaa.

Keskustelu:

- Ihmistieteiden paneelien puheenjohtajien alustava ehdotus vaikuttaa maltilliselta. Nostot eivät koske kovin monia kanavia, ja keskustelua ehdotettujen kanavien osalta käytiin jo edellisen päivätarvion yhteydessä. Hyvä että katvealueita on huomioitu, jos kanavien laatu antaa edellytykset nostoille.
- Todettiin, että tarkoitus ei ole käydä ohjausryhmässä keskustelua yksittäisten kanavien luokituksista vaan ohjeistaa luokituksen toteutusta yleisemmällä tasolla.

Päätökset:

- Sihteeristö välittää ihmistieteiden paneelien puheenjohtajille tiedoksi, että ehdotettu linja on hyvä, maltillinen ja huomioi erityisesti katvealueet.

- D. Kirjakustantajien luokittelu. Nykyisessä luokituksessa on tasoilla 2 ja 3 yhteensä 107 kirjakustantajaa, joista 15 tasolla 3. Ihmistieteiden paneelien puheenjohtajien alustavan ehdotuksen mukaan uudessa luokituksessa olisi 106 kirjakustantajaa tasoilla 2 ja 3, joista 13 tasolla 3.
- Puheenjohtajat toivoivat linjausta tiettyyn alaan erikoistuneiden imprinttien luokitteluun. Esimerkiksi Bloomsbury ehdotetaan tasolle 3, mutta sen oikeustieteen kirjat ovat huonotasoisempia kuin Hart Publishing -imprintin (taso 2). Vastaavia tapauksia voisivat olla esim. Gower (liiketaloustiede) ja Mouton De Gruyter (kielitieteet). Kun tasolle 3 voidaan nostaa vain rajallinen määrä kustantajia, on vaikea perustella erikoistuneiden imprinttien nostoa. Voidaanko imprinttien kohdalla joustaa lukumääräkiintiöissä? Tai jos halutaan edes periaatteen vuoksi huomioida muun kuin englanninkielisten maiden kärkikustantajat?
  - 8.6.2016 linjattiin, että ”kustantajan eri maissa tapahtuva julkaisutoiminta käsitetään kuuluvaksi samaan julkaisukanavaan”. Bloomsbury India on osa Bloomsbury Publishingia mutta ei varsinaisesti imprint, joten kirjat saavat tasoluokan Bloomsburyn mukaan. Voidaanko luokitella jatkossa tarpeen mukaan eri maissa tapahtuva julkaisutoiminta eri tasoluokkaan itsenäisenä kanavana, jos julkaisut on helppo tunnistaa ISBN-juuresta?

Keskustelu:

- Imprinttien osalta ongelma on samantyyppinen kuin konferenssien kohdalla, jotka saavat nyt tasoluokan julkaisusarjan tai kustantajan mukaan. Imprinttien käsittely erillisinä kanavina on perusteltua, koska on aidosti hyviä ja heikompia seassa. Aiemmin on keskusteltu, että olisi täsmällisempää luokitella kirjasarjoja, ja tätä onkin tarkoitus pilotoida kielitieteen paneelin kanssa vuoden 2019 aikana.

- Ihmistieteissä on huomioitava julkaisukielten diversiteetti. Syö kiintiötä, mutta uskottavuus kärsii jos edes arvostetuimmat saksan, ranskan ja espanjan kieliset kustantajat eivät ole huomioitu luokituksessa tasoilla 2 ja 3. Suomalaiset tutkijat julkaisevat näillä kustantajilla varsin vähän, joten todellinen vaikutus rahoitusmallin näkökulmasta on vaatimaton.
- On sekä imprinted että erikielisten kirjakustantajien osalta tärkeintä miettiä ensisijaisesti kanavien laatua ja luokituksen uskottavuutta, eli olisi kannatettavaa sallia liikkumavaraa.
- Routledgen laskeminen herättää keskustelua, joten on syytä keskustella ihmistieteiden paneeleissa mikä on kustantajien oikea tasoluokka.

Päätökset:

- Voidaan luokitella tarpeen mukaan kirjakustantajan eri maissa tapahtuva julkaisutoiminta eri tasoluokkaan itsenäisenä kanavana, jos julkaisu on helppo tunnistaa ISBN-juuren perusteella.
- Kirjakustantajien kohdalla voidaan tarvittaessa joustaa lukumääräkiintiöstä, jos kyseessä on erikoisalan johtava imprint tai muun kuin englannin-, suomen- tai ruotsinkielinen kirjakustantaja.
- Käydään ihmistieteiden paneeleissa keskustelu kirjakustantajien tasoluokista.

E. Taso 3. Keskustelu tasoluokan 3 tarpeellisuudesta on jatkunut paneeleissa. Edellisessä kokouksessa todettiin, että taso 3 on rahoitusmallissa, joten luopuminen ei ehkä ole ongelmatonta. Toisaalta jos on luokitusta valmistavan tiedeyhteisön vahva näkemys, että tasoa 3 ei tarvita, tulisiko asiaa vielä harkita? Sekä paneelien että yksittäisten panelistien näkemys asiasta voitaisiin selvittää kattavasti kyselyllä.

Keskustelu:

- OKM:n visiotyön yhteydessä on käyty keskustelua rahoitusmallin yksinkertaistamisesta, ja tähän liittyen myös tasoluokasta 3.
- On käytävä laajempi keskustelu siitä, auttaako taso 3 kohottamaan suomalaisen julkaisutoiminnan profiilia, vai olisiko luokituksen pohja vahvempi, jos käytössä olisivat vain tasot 1 ja 2? Rajanveto tason 2 ja 3 välillä on osin häilyvä, ja aiheuttaa pelaamista.
- Kuten aiemmin on todettu, tasoa 3 ei voida jättää tämän päivitysarvioinnin yhteydessä toteuttamatta. Kun luokitus on saatu valmiiksi, on kuitenkin tärkeää saada paneelilta palaute valtakunnalliseen keskusteluun ja hyödynnettäväksi itsearvioinnissa.

Päätökset:

- Selvitetään luokituksen valmistuttua paneelien ja yksittäisten panelistien näkemys tasoluokan 3 käytöstä kattavasti kyselyllä.

F. Tason 1 kriteerit. Useassa paneelissa on todettu, että vaihtelu kanavien laadussa tasolla 1 on erittäin suurta. Erityisesti paneeli 7 on ehdottanut, että jatkossa tiukennettaisiin tason 1 kriteereitä ja karsitaan heikommasta päästä julkaisukanavia tasoluokkaan 0. Tätä voisi harkita toteutettavaksi 2019-2022.

Keskustelu:

- Alun perin Julkaisufoorumissa ero tasoluokkien 0 ja 1 välillä on tarkoitettu tieteellisten vertaisarvioitujen kanavien tunnistamiseen. Periaate muuttuu jos tuodaan tasolle 1 muuta laadunarviointia rinnalle, joten on syytä edetä harkiten.
- On tiedusteltu täyttääkö julkaisukanava tason 1 kriteerit, jos sillä on paikallinen editorial board, mutta kansainvälinen advisory board. Todettiin, että nykyisen linjauksen mukaan kanava ei täytä tässä tapauksessa tason 1 kriteereitä.

Päätökset:

- Otetaan tasoluokan 1 kriteeristö huomioon päivitysarvioinnin jälkeen tehtävässä itsearvioinnissa.

6. Paneelien täydentäminen

Paneeleissa on ilmennyt tarvetta täydentää kokoonpanoa. Alla on luettelo täydennystarpeista ja sihteeristön ehdotus mahdollisista asiantuntijoista, joilta tiedustellaan kiinnostusta ryhtyä paneelin jäseneksi:

- Paneeli 19. Henrik Elonheimo (TY) on ilmoittanut, että hän ei voi jatkaa panelistin tehtävässä. Paneeli on todennut, että hänen tilalleen tarvitaan kriminologian asiantuntija. Paneelin ehdotuksesta sihteeristö ehdottaa, että tiedustellaan: 1) Anne Alvesalo-Kuusi (TY); 2) Janne Kivivuori (HY).

Päätökset:

- Nimitetään paneeliin 19 toinen ehdotetuista henkilöistä sillä ehdolla, että saadaan suostumus toimintaan panelistina.

7. Julkaisufoorumin toimintasuunnitelma 2019

Perustehtävien lisäksi jatketaan toimenpiteitä vertaisarviointitunnuksen, Jufo-portaalin ja kansainvälisen yhteistyön (Nordic List, DOAJ ja ENRESSH) edistämiseksi. Jufo-portaalin kehittämisessä painotetaan käytettävyyden parantamista ja avointa julkaisemista tukevia ominaisuuksia. ENRESSH-verkoston puitteissa käynnistetään kansainvälisen tieteellisten kirjakustantajien rekisterin toteutus. Nordic-list-projekti jatkuu pohjoismaisena bibliometriikkayhteistyö-projektina, jonka tavoitteena on yhdistää eri pohjoismaiden kansalliset julkaisu- ja julkaisukanavarekisterit ja tuottaa maiden välinen vertailuaineisto Nordforskin bibliometriikkaraporttiin. Ohjausryhmässä on myös keskusteltu Julkaisufoorumin itsearvioinnista, jonka toteutuksesta sihteeristö voisi valmistella suunnitelman seuraavaan kokoukseen.

Keskustelu:

- Toimintasuunnitelmaan voisi kirjoittaa auki, miten seurataan suomen- ja ruotsinkielisen julkaisutoiminnan osuutta ja kehitystä?
- Suomessa kiinnostus bibliometriikkaan kasvaa jatkuvasti (yliopistot, Suomen Akatemia, Julkaisufoorumi) ja olisi käynnistettävä keskustelua siitä, millä tavalla eri tahojen tuottamat tarkastelut tukevat koherentisti toisiaan? Voisiko toiminnan riippumattomuutta, laatua ja kustannustehokkuutta nostaa keskittämällä osaamista?

Päätökset:

- Hyväksytään toimintasuunnitelma ja täydennetään mahdollisuuksien mukaan käydyin keskustelun pohjalta.
- Sihteeristö valmistele seuraavaan kokouksen suunnitelman itsearvioinnin toteutuksesta.

8. Ilmoitusasiat

9. Muut asiat

10. Seuraava kokous

- Seuraava kokous järjestetään torstaina 13.12. klo 14-17.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen 17.13.

Toimeksi saaneena,

Janne Pölönen
Suunnittelupäällikkö, Julkaisufoorumi
Puh. (09) 2286 9246 tai (044) 346 9491
Sähköposti: janne.polonen@tsv.fi
Tieteellisten seurain valtuuskunta
Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki